

НОРВЕЗЬКА РАДА
У СПРАВАХ БІЖЕНЦІВ

ГУМАНІТАРНА ДОРОЖНЯ КАРТА:

10 фактів про гуманітарні наслідки збройного конфлікту на Сході України та

10 кроків, які треба вжити для покращення життя **5,2** мільйонів українців на Донбасі

ГОЛОВНІ ТЕЗИ

Фото: Анна Бахмет/Норвезька рада у справах біженців (NRC)

Рівний доступ до пенсій для всіх постраждалих внаслідок збройного конфлікту пенсіонерів, зокрема переміщених осіб

Виплата пенсій постраждалим внаслідок збройного конфлікту пенсіонерам, зокрема переміщеним особам

Майже 700 000 постраждалих внаслідок конфлікту пенсіонерів не отримують свої пенсії через обмежувальну політику, що прив'язує виплату пенсії цим пенсіонерам з вимогою реєструватися як внутрішньо переміщена особа (ВПО) та виконувати низку додаткових вимог. Велика кількість таких пенсіонерів стикається зі свавільним призупиненням виплати пенсії, яка є єдиним джерелом доходу для більшості людей похилого віку, постраждалих внаслідок конфлікту. Пенсія є власністю особи. Її виплата не залежить від місця проживання чи реєстрації як ВПО. Постраждалі внаслідок конфлікту пенсіонери, зокрема переміщені особи, мають право на повний і рівний доступ до своїх пенсій.

Що можна зробити?

Ми закликаємо компетентні органи державної влади України усунути існуючі перешкоди, що унеможливають доступ до пенсії для постраждалих внаслідок конфлікту пенсіонерів. Це можна зробити шляхом від'єднання виплати пенсій постраждалим від конфлікту пенсіонерам від вимоги реєстрації як ВПО.

Доступ до адміністративної процедури реєстрації фактів народження та смерті для всіх постраждалих від конфлікту родин на Сході України та в Криму

Запровадження адміністративної процедури реєстрації фактів народження та смерті для всіх постраждалих від конфлікту родин

На територіях Донецької та Луганської областей, які наразі не контролюються Урядом України, за неофіційними підрахунками, 56% дітей не мають свідоцтва про народження українського зразка. Крім того, 77% смертей, що сталися на цих територіях, не посвідчені українськими органами влади.

І хоча існує «спрощена» судова процедура, запроваджена для мешканців цих територій у 2016 році, на практиці вона є тривалим, обтяжливим та дорогим процесом. Саме це робить її недоступною для значної кількості родин, особливо для найуразливіших.

Свідоцтво про народження служить правовим інструментом визнання існування дитини, що забезпечує доступ особи до всього спектру прав та основних державних послуг, зокрема освіти та охорони здоров'я. Крім того, без державної реєстрації народження такі діти можуть зіткнутися з труднощами в отриманні документів, що посвідчують особу, і опинитися в зоні ризику безгромадянства.

Свідоцтво про смерть, у свою чергу, відіграє важливу роль у врегулюванні питання спадщини та подальших правочинів, пов'язаних з нерухомістю.

Що можна зробити?

Ми закликаємо компетентні органи державної влади України негайно запровадити адміністративну процедуру реєстрації фактів народження та смерті, яка була б доступною для мешканців Криму та території Донбасу, яка наразі знаходиться поза контролем Уряду України, а також яка б урахувала специфічні обставини таких родин.

Фото: Дмитро Телушкін/Норвезька рада у справах біженців (NRC)

Усунення усіх надмірних обмежень на рух людей та переміщення товарів через лінію зіткнення та покращення умов на контрольних пунктах в'їзду-виїзду

Спрощення процедури перетину лінії зіткнення та покращення умов на КПВВ

Для підтримки родинних зв'язків та доступу до основних державних послуг, щомісяця люди перетинають 427-кілометрову лінію зіткнення через п'ять контрольних пунктів в'їзду-виїзду (КПВВ) понад 1,1 мільйона разів.

Окрім серйозної небезпеки через обстріли, міни та вибухонебезпечні залишки війни, люди ризикують своїм життям та здоров'ям, стоячи в чергах на КПВВ годинами в суворих умовах зими або під палаючим сонцем влітку, із недостатньою кількістю туалетів, за відсутності питної води та першої невідкладної допомоги.

Що можна зробити?

Ми закликаємо сторони збройного конфлікту забезпечити рух осіб та переміщення товарів через лінію зіткнення без додаткових надмірних обмежень.

Із цих міркувань вкрай важливо:

- забезпечити доступність процедури перетину КПВВ для всіх, особливо людей похилого віку, родин із дітьми або тих, хто не може виконати встановлені формальності;
- відкрити нові КПВВ, зокрема в Луганській області;
- замість існуючого списку дозволених до перевезення товарів ввести в дію список товарів, заборонених до переміщення, звівши його до мінімуму, виправданого з міркувань безпеки, а також забезпечити наявність чіткої та доступної процедури оскарження рішень уповноважених органів та посадових осіб;
- дозволити рух регулярних рейсів пасажирського транспорту;
- постійно покращувати умови на КПВВ, приділяючи належну увагу потребам літніх людей, дітей, вагітних жінок та людей з інвалідністю.

Повага та захист права власності осіб, постраждалих внаслідок конфлікту

Виплата компенсації за житло, зруйноване або пошкоджене внаслідок воєнних дій

Через безперервні активні бойові дії вже шостий рік поспіль значного негативного впливу зазнала велика територія на Сході України, де понад 50 тисяч житлових будинків було пошкоджено або зруйновано, а тисячі гектарів землі з обох боків лінії зіткнення забруднені мінами та боєприпасами, що не вибухнули.

Незважаючи на те, що право на компенсацію передбачено українським законодавством, не завжди процедури, розроблені для мирного часу, спроможні врахувати обставини, за яких житло та власність було зруйновано внаслідок бойових дій, і забезпечити виконання вимог щодо компенсації.

Згідно з національним законодавством України та за міжнародним правом прав людини, особи, постраждалі внаслідок конфлікту, мають право на захист їхньої власності та повноцінне і справедливе відшкодування у разі порушення їхнього права власності.

Що можна зробити?

Ми закликаємо органи державної влади України забезпечити доступ постраждалого населення до ефективної адміністративної процедури виплати компенсації за втрату, пошкодження або руйнування житла, яке сталося в результаті бойових дій.

Фото: Інґеборґ Карстад/Норвезька рада у справах біженців (NRC)

Посилення безпеки для мільйонів цивільних осіб, які потерпають від смертельної небезпеки мін та вибухонебезпечних залишків війни

Посилення безпеки для мільйонів цивільних осіб на Донбасі

Триваючі бойові дії протягом більше п'яти років, зокрема постійні обстріли, залишають снаряди, що не розірвалися та які небезпечно розкидані на великій території Сходу України. Україна входить до числа країн з найбільшою кількістю жертв протипіхотних мін та інших вибухонебезпечних залишків війни у світі.

Широкомасштабне забруднення мінами є смертельним ризиком для цивільного населення, в тому числі для майже півмільйона дітей, які живуть у 20-кілометровій зоні з обох боків лінії зіткнення, де мінна небезпека є гострою проблемою. З початку конфлікту було зафіксовано більше 1000 жертв мін і вибухонебезпечних залишків війни.

Будучи смертельною загрозою для мільйонів цивільних осіб, забруднення мінами також негативно впливає на доступ до продуктів харчування та засобів до існування, оскільки люди не можуть займатися сільськогосподарською діяльністю або навіть збирати дрова для опалення.

Що можна зробити?

Надзвичайно важливо вжити всіх необхідних заходів для того, щоб значно зменшити смертельну небезпеку від мін та вибухонебезпечних залишків війни для мільйонів цивільних осіб, зокрема через розмінування, розповсюдження інформації про мінні ризики та допомогу постраждалим.

Довгострокові рішення для внутрішньо переміщених осіб: можливість для інтеграції та економічної самодостатності

Підтримка внутрішньо переміщених осіб у досягненні довгострокових рішень

Приблизно один мільйон людей вимушено перемістилися до інших регіонів через триваючий збройний конфлікт на Сході України. Велика кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) має намір залишитися в своїх нових оселях.

У ситуації тривалого переміщення в Україні, незважаючи на зусилля Уряду України та різних організацій, перспективи ВПО щодо досягнення довготривалих рішень через інтеграцію до місцевих громад залишаються невизначеними. Із виснаженими ресурсами родини ВПО також стикаються з дискримінацією та відчувають труднощі у пошуку житла, працевлаштування, а також із доступом до послуг. Крім того, неможливість ВПО реалізувати свої виборчі права на місцевих виборах також залишається перешкодою для їх інтеграції.

Що можна зробити?

Ми закликаємо відповідні органи державної влади України:

- **вжити заходів щодо протидії дискримінації та гарантування рівного доступу ВПО до своїх прав та основних свобод;**
- **почати процес перегляду Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року, а також розробити дієвий План заходів з реалізації Стратегії, зокрема шляхом виділення достатніх фінансових ресурсів;**
- **вжити заходів, у тісній співпраці з гуманітарними партнерами та організаціями з розвитку, щодо забезпечення конкретних потреб ВПО, пов'язаних з переміщенням, з метою посилення їхньої витривалості та підтримки їхньої стабільної інтеграції.**

Фото: Інґеборґ Карстад/Норвезька рада у справах біженців (NRC)

Забезпечення основних потреб постраждалого від конфлікту населення, зокрема у доступі до продовольчих товарів

Забезпечення продовольчої безпеки постраждалого від конфлікту населення

“Ми маємо 300-400 грн (приблизно 10-12 євро) на їжу на тиждень. Цих грошей вистачить, щоб купити хліб, соняшникову олію, трохи картоплі та найдешевші крупи. Наш звичайний обід - суп і каша. Я не можу пригадати, коли востаннє їв м'ясо”, - каже Олександр з м. Щастя Луганської області.

Гуманітарна криза та умови тривалого переміщення продовжують негативно впливати на соціально-економічне життя у зоні конфлікту, загострюючи вразливість, пов'язану з бідністю, та виснажуючи витривалість постраждалого населення, в тому числі внутрішньо переміщених осіб (ВПО).

Послаблені системи соціального захисту, порушення доступу до ринків і призупинення соціальних виплат негативно впливають на мільйони людей, покладаючи надмірний тягар на найбільш уразливих із них: людей похилого віку; родини з дітьми, очолювані одним із батьків; а також людей з інвалідністю. Більше мільйона людей, у тому числі ВПО за межами Донбасу, не мають повноцінного доступу до продовольчих товарів або гостро потребують підтримки в отриманні засобів до існування.

Високий рівень безробіття та різке погіршення економічного становища змушують людей вдаватися до негативних методів подолання своїх проблем і часто робити «неможливий» вибір щодо того, чи купувати їжу, ліки або збирати дітей до школи.

Що можна зробити?

Життєво важливо активізувати зусилля для забезпечення того, щоб постраждалі від конфлікту люди, у тому числі ВПО, мали повноцінний доступ до продовольчих товарів та могли забезпечити свої основні потреби.

Захист критичної інфраструктури є важливим елементом забезпечення безпеки цивільних осіб та дотримання їхнього права на водопостачання

Забезпечення водою мешканців Донбасу

Активні бойові дії продовжують пошкоджувати та руйнувати цивільну інфраструктуру, зокрема систему водопостачання. Ще більше перешкоджає утриманню та ремонту водної інфраструктури 70-річної давності ускладнена взаємодія сторін конфлікту.

За останні два роки 350 інцидентів, пов'язаних з конфліктами, вплинули на постачання води населенню, яке постраждало від конфлікту. Ці інциденти включають обстріли об'єктів інфраструктури або їх працівників.

Основний постачальник води через лінію зіткнення – «Вода Донбасу» – накопичив фінансову заборгованість внаслідок різноманітних чинників, пов'язаних із конфліктом.

У результаті цього доступ до води в регіоні недостатній як за кількістю, так і за якістю, а регулярні перебої водопостачання мільйонам людей спричиняють великі негаразди для населення. Близько чотирьох мільйонів людей щодня ризикують зіткнутися з припиненням водопостачання та вимкненням опалення в зимовий період, коли температура опуститься нижче нуля.

Що можна зробити?

Важливо, щоб було вжито всіх заходів для забезпечення права на воду в належній кількості та якості для населення, яке постраждало від конфлікту, зокрема шляхом забезпечення:

- охорони водної інфраструктури та працівників підприємств водопостачання;
- співпраці для забезпечення обслуговування та ремонту об'єктів інфраструктури водопостачання;
- надання спеціального правового статусу підприємству водопостачання «Вода Донбасу» для можливості продовження своєї безперервної діяльності.

Фото: Олександр Шелуденков/Норвезька рада у справах біженців (NRC)

Покращення доступу постраждалого від конфлікту населення до вкрай необхідної гуманітарної допомоги шляхом спрощення відповідних процедур

Надання гуманітарної допомоги цивільному населенню в зоні конфлікту

Через те, що 3,5 мільйони громадян України все ще потребують гуманітарної допомоги та враховуючи те, що гуманітарні організації розпочали підтримку населення більше п'яти років тому, українське законодавство продовжує створювати перешкоди для надання гуманітарної допомоги через хибні процедури та бюрократичні перешкоди. Недоліки в законодавчому регулюванні гуманітарної діяльності та оподаткуванні гуманітарної допомоги ускладнюють реалізацію критично необхідних заходів та зменшують кількість людей, які користуються підтримкою.

Об'єднаними зусиллями українська влада та гуманітарна спільнота в Україні розробили проєкт закону «Про гуманітарну допомогу в кризових ситуаціях», спрямований на спрощення бюрократичного тягаря під час надання гуманітарної допомоги людям, які її потребують.

Що можна зробити?

Ми закликаємо Верховну Раду України розглянути та прийняти Закон «Про гуманітарну допомогу в кризових ситуаціях», що буде всебічно регулювати різні аспекти гуманітарної діяльності.

Забезпечення виборчих прав внутрішньо переміщених осіб під час місцевих виборів та в одномандатному виборчому окрузі до Верховної Ради України

Реалізація внутрішньо переміщеними особами виборчих прав на загальнонаціональних та місцевих виборах

Згідно з останнім дослідженням Міжнародної організації з міграції, лише 22% внутрішньо переміщених осіб (ВПО) заявили про свої наміри повернутися до покинутого місця проживання після завершення конфлікту. Більшість ВПО вже понад п'ять років живуть в нових територіальних громадах, проте досі не вважаються їхніми повноправними членами, оскільки не можуть брати участь у місцевих виборах за місцем фактичного проживання. Причиною цього є прив'язка виборчої адреси до зареєстрованого місця проживання. ВПО мають зареєстроване місце проживання на непідконтрольній Уряду України території та не можуть змінити його на адресу фактичного проживання через низку об'єктивних причин. По суті йдеться про непрямую дискримінацію громадян за місцем проживання та серйозну перешкоду на шляху ефективної інтеграції внутрішньо переміщених осіб у громади за новим місцем проживання.

Що можна зробити?

Для розв'язання цієї нагальної проблеми потрібно змінити підхід до визначення виборчої адреси виборця, а саме: відв'язати виборчу адресу від зареєстрованого місця проживання, щоб забезпечити виборчі права ВПО. Відповідний законопроект (№6240) було розроблено спільно народними депутатами України та громадськістю та зареєстровано в березні 2017 р. Наразі відповідні законодавчі зміни включено до проекту Виборчого кодексу України. Ми закликаємо Верховну Раду України якнайшвидше ухвалити необхідні зміни щодо виборчих прав внутрішньо переміщених осіб, надавши їм повноправну можливість голосувати на загальнодержавних та місцевих виборах за місцем фактичного проживання.

Норвезька рада у справах біженців (NRC)

Норвезька рада у справах біженців (NRC) є міжнародною, гуманітарною, неурядовою неприбутковою організацією, заснованою у 1946 році. Наша організація надає допомогу, захищає права та сприяє розв'язанню проблем внутрішньо переміщених та інших осіб, що постраждали внаслідок збройного конфлікту. Ми надаємо екстрену гуманітарну допомогу постраждалому населенню у 31 країні світу: в Європі, Африці, Азії, Південній Америці та на Близькому Сході, де сталося переміщення через збройний конфлікт, насильство чи стихійне лихо.

NRC розпочала гуманітарну діяльність в Україні в листопаді 2014 року. Ми допомагаємо постраждалому внаслідок конфлікту населенню Луганської та Донецької областей. Наша допомога спрямована на забезпечення наявних гуманітарних потреб та сприяє соціальному відновленню найбільш вразливих осіб. Це – адвокаційна діяльність із найболючіших питань, правова допомога, підтримка у відновленні пошкодженого житла, допомога у зимовий період, довгострокові рішення, проєкти розвитку економічної самодостатності та стабільного життєзабезпечення внутрішньо переміщених осіб, а також населення, що проживає поблизу лінії зіткнення.

Організація «Людина в біді» (PIN)

Організація «Людина в біді» (PIN) – це одна з найбільших неприбуткових організацій в Центральній Європі. Через відділи гуманітарної допомоги та розвитку, прав людини, освіти і соціальної роботи організація має присутність в 35 країнах світу, включаючи Чеську Республіку, де знаходиться головний офіс.

З початку збройного конфлікту на Сході України в 2014 році, відділ невідкладної допомоги та розвитку PIN продовжує надавати допомогу постраждалому населенню України. Протягом останніх 5 років PIN реалізувала широкий спектр проєктів з надання продовольчих і непродовольчих товарів, засобів гігієни, допомоги у відновленні житла, водопостачання та поліпшення санітарних умов, психосоціальної підтримки, надання засобів для існування і грошової допомоги. PIN також адвокатує за забезпечення основних потреб населення на сході України.

Фінансується в рамках цивільного захисту та гуманітарної допомоги Європейського Союзу

Цей адвокаційний матеріал розроблено в рамках здійснення гуманітарної діяльності за фінансової підтримки Європейського Союзу. Його зміст в жодній мірі не відображає офіційну точку зору Європейського Союзу. Європейська Комісія не несе відповідальності за будь-яке використання інформації, що міститься в цьому матеріалі.